УДК 342.7:341.231.14-056.26(477:4-6ЄС)
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2025.45.06

Стан М. Р.

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ГАЛУЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті проаналізовано питання гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу у галузі забезпечення прав осіб з інвалідністю. Встановлено, що гармонізація національного законодавства України із законодавством ЄС є однією з основних умов досягнення стратегічної мети України – вступу до Європейського Союзу (відповідності «Копенгагенським критеріям») та забезпечення прав осіб з інвалідністю, зокрема, осіб з інвалідністю внаслідок війни для їх реінтеграції та включення в повноцінне суспільне життя. Автором розкрито питання правильного застосування термінів «адаптація», «узгодження», «наближення» та «гармонізація». З'ясовано, що адаптація та узгодження є компонентами процесів наближення та гармонізації. Проаналізовано ієрархію законодавства ЄС, яка складається з первинного права (основоположні нормативно-правові акти союзу) та вторинного права, а також правових інструментів «м'якої сили», до яких відноситься Стратегія прав осіб з інвалідністю на 2021–2030 роки під назвою «Союз Рівності». Визначено типи нормативно-правових актів (регламенти, директиви, рішення), норми яких підлягають імплементації, а також межі та способи імплементації кожного з цих типів документів, зокрема, право дискреції країн при імплементації директив. Відтак проаналізовано нормативно-правові акти, що становлять основу законодавства ЄС у сфері захисту прав осіб з інвалідністю. До них відносяться Директива 2019/882 від 17 квітня 2019 року про вимоги до доступності продуктів і послуг та Директива 2024/2841 від 23 жовтня 2024 року про створення Європейської картки інвалідності та Європейської паркувальної картки для осіб з інвалідністю. Автором сформовано висновки за результатами дослідження та запропоновано напрям подальших досліджень щодо питань аналізу законодавства України на предмет необхідності внесення змін та доповнень для його гармонізації із законодавством ЄС.

Ключові слова: *особи з інвалідністю, гармонізація, наближення, Європейський Союз, Копенгагенські критерії, право, мораль, європейська інтеграція, особи з інвалідністю внаслідок війни.*

Постановка проблеми. Вступ України в Європейський Союз є стратегічною, конституційно закріпленою метою нашої держави [6]. Гармонізація законодавства України із законодавством Європейського Союзу, тобто імплементація нормативно-правових актів Європейського Союзу в законодавство України є наступним кроком після подання заявки на членство в Європейському Союзі [2] та відкриття офіційних перемовин щодо вступу України в даний союз [15].

Для того, щоб стати повноправним членом Європейського Союзу, наша держава має відповідати так званим «Копенгагенським критеріям», до яких, зокрема відноситься «здатність ефективно впроваджувати правила, стандарти та політику, що складають сукупність законодавства ЄС» [17].

Одним з основоположних нормативно-правових актів Європейського Союзу є Хартія Європейського Союзу про основоположні права, стаття 26 якої передбачає визнання право осіб з інвалідністю користуватись заходами, спрямованими на їх інтеграцію та участь у суспільному житті [18].

Внаслідок бойових дій, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України [8], в Україні збільшується кількість осіб з інвалідністю, а саме тих, котрі належать до осіб з інвалідністю внаслідок війни. Статус особи з інвалідністю внаслідок війни присвоюється військовослужбовцям та партизанам, які отримали поранення чи каліцтва під час захисту Батьківщини [11]. Забезпечення прав, свобод та законних інтересів таких осіб, зокрема здійснення заходів, що спрямовані на їх реінтеграцію та повне включення у суспільне життя, має бути пріоритетом державної політики. Зазначена проблематика дослідження знаходиться на стику права та моралі.

Гармонізація (наближення) законодавства України з законодавством Європейського Союзу дозволить наблизитись до досягнення одразу двох важливих, а саме моральних та правових цілей нашої держави – відповідності критеріям вступу в Європейський Союз та забезпеченню прав осіб з інвалідністю, у тому числі осіб з інвалідністю внаслідок війни, що робить дослідження гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у галузі забезпечення прав осіб з інвалідністю особливо актуальним.

Мета дослідження. У статті здійснюється аналіз системи законодавства Європейського Союзу, спрямований на визначення нормативно-правових актів, які регулюють питання захисту прав осіб з інвалідністю для формування подальших пропозицій щодо внесення змін у законодавство України з метою його гармонізації із законодавством ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гармонізація законодавства України із законодавством ЄС у сфері захисту прав осіб з інвалідністю заслуговує на особливу увагу серед науковців, тому досліджувана тематика представлена працями вчених. Відтак питання захисту прав дітей з інвалідністю були опрацьовані Андрусишиним Б.І. [14], Синьовим В.М. та Сагайдак І.О. Питанню захисту прав дітей з інвалідністю в умовах воєнних конфліктів приділила увагу Опольська Н.М. [4]. Питання гармонізації законодавства України із законодавством ЄС аналізувалось Лукасевич-Крутиник І.С. [5], питанню правового забезпечення прав і свобод людини в правових системах світу присвятила своє дослідження Гавронська Т.В. Досліджували питання забезпечення права на освіту для ветеранів війни (у т.ч. осіб з інвалідністю внаслідок війни) Горінов П.В. та Драпушко Р.Г. [3].

Виклад основного матеріалу. Шлях до набуття статусу члена Європейського Союзу є тривалим та складним процесом, який розпочався у 2014 році із підготовки і подальшого підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. З того моменту законодавство України почали приводити у відповідність із законодавством Європейського союзу. Зокрема зміни відбулись у галузі забезпечення прав осіб з інвалідністю, разом з тим дітей з інвалідністю [14, с. 76].

Наразі Україна та Європейський Союз відкрили переговори про вступ. Загальновідомо, що переговори про вступ поділяють на 6 тематичних блоків:

1) основи;
2) внутрішній ринок;
3) конкуренція та розвиток інклюзивності;
4) озеленення, транспорт та енергетика;
5) ресурси, сільське господарство та політика згуртованості;
6) зовнішні відносини.

Тематичні блоки об’єднують 33 переговорні розділи. Окремо (поза межами блоків) будуть розглядати розділи № 34 «Інституції» та № 35 «Інші питання» [13]. Відкриття переговорів щодо кожного з блоків відбувається окремо. Проведення перемовин за кожним з розділів означає приведення національного законодавства у відповідність із законодавством ЄС у визначеній сфері.

Для того, щоб стати членом Європейського Союзу, кандидат на членство має відповідати певним критеріям:

«1) стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та захист меншин;

2) функціонуюча ринкова економіка та здатність справлятись з конкурентним тиском ринкових сил у ЄС;

3) здатність кандидата брати на себе зобов’язання, пов’язані з членством, включаючи можливість ефективно впроваджувати правила, стандарти та політики, що складають сукупність законодавства союзу («aquis»), а також дотримуватись цілей політичного, економічного та валютного союзу» [17].

Дані критерії мають неформальну назву «Копенгагенські» через їх затвердження Європейською радою у 1993 році у місті Копенгаген. Необхідно зазначити про важливість у контексті даного дослідження останнього критерію, що полягає у процесі приведення національного законодавства у відповідність із законодавством ЄС.

Щодо цього процесу у науковій літературі та нормативно-правових актах відсутня єдність термінології. В результаті цього встановлено, що застосовуються терміни «адаптація», «наближення», «узгодження», «гармонізація». Відтак Лукасевич-Крутник І. дійшла до висновку, що терміни «адаптація», «наближення» та «гармонізація» є синонімами. Водночас дослідниця пропонує використовувати термін «гармонізація», оскільки саме його застосовано в основоположних документах ЄС [5, с. 54]. Натомість Абросімов С. дотримується думки, що адаптація є складником процесу гармонізації, а саме його завершальним етапом [1, с. 222]. Заразом існує думка, що різнорідність термінології пов'язана в першу чергу із відсутністю єдиного підходу (централізації) щодо перекладу нормативно-правових актів Європейського Союзу на українську мову, що і призвело до введення, як в нормативно-правову базу України [10], так і в офіційну комунікацію профільного міністерства [12] різні переклади одного і того ж терміну [16]. Автор вважає, що з урахуванням викладеного у посібнику з перекладу актів права ЄС українською мовою [7, с. 20–28], термін «узгодження» варто використовувати для опису процесу вироблення спільних підходів щодо застосування уніфікованої термінології. Терміном «адаптація» слід користуватись для опису процесів аналізу та підготовки євроінтеграційних законопроектів, тобто для опису процесу оцінки того, як, у який спосіб та наскільки потрібно змінити законодавство України, щоб привести його у відповідність із законодавством ЄС та вироблення відповідних пропозицій щодо внесення таких змін. Очевидно, що «узгодження» та «адаптація» є складовими частинами процесу «наближення» законодавства України до законодавства Європейського Союзу, кінцевим результатом якого є «гармонізація», тобто приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС. Доцільно підкреслити, що наближення та гармонізація не є тотожними процесами, оскільки термін наближення правильно застосовувати для опису процесу приведення законодавства країни кандидата на вступ із законодавством ЄС. Даний процес характеризується імплементацією країною кандидаткою нормативно-правових актів Європейського Союзу, які вже є чинними на території союзу. Натомість термін гармонізація коректно застосовувати для опису процесу приведення законодавства країн-членів у відповідність із прийнятими нормативно-правовими актами ЄС. Варто зазначити, що країна-кандидат на вступ може здійснювати обидва процеси, якщо вона одночасно імплементує як законодавство ЄС, яке вже є чинним на території союзу, так і те, яке лише прийняте відповідними органами союзу і підлягає імплементації всіма країнами-членами. Для цілей даного дослідження правильним буде застосування обох термінів, таких як «наближення» і «гармонізація», оскільки воно зосереджене на аналізі питання щодо повного приведення законодавства України із законодавством Європейського Союзу у визначеній сфері, відтак охоплює імплементацію як вже чинного законодавства ЄС, так і того, що лише прийняте і перебуває на стадії імплементації на рівні союзу.

Ієрархія законодавства ЄС складається з первинного та вторинного права. До первинного права відносяться засадницькі нормативно-правові акти союзу, а саме: Договір про Європейський Союз, що встановлює основні конституційні принципи, на яких заснований Європейський Союз; Договір про функціонування Європейського Союзу, що встановлює сфери повноважень Європейського Союзу та принципи, за якими він функціонує; Хартія Європейського Союзу про основоположні права. До вторинного права відносяться регламенти, директиви та рішення. Регламенти встановлюють загальнообов'язкові норми права, що підлягають імплементації на національному рівні у повному обсязі. Директиви ж встановлюють лише загальну рамку та мету, яку повинні досягнути держави-члени, імплементувавши директиву. Характерно, що кожна держава-член вільна у виборі форм та методів імплементації директиви. При цьому дискреція держави-члена не є абсолютною, оскільки імплементація директиви має бути чіткою, точною та повною, окрім того, межі дискреції можуть міститись у самій директиві. Рішення також підлягають обов'язковому виконанню/імплементації у повному обсязі, але на відміну від регламентів вони здебільшого є нормативно-правовими актами індивідуальної дії, тобто призначені для виконання певним визначеним суб'єктом, наприклад країною-членом, щодо якої Європейська комісія прийняла відповідне рішення. До того ж, правова система ЄС

мітить правові інструменти «м’якої сили». До цих інструментів відносяться рекомендації, думки, рамкові програми, резолюції, настанови та кодекси поведінки. Країни-члени не мають прямого обов’язку імплементувати відповідні документи, але зобов’язані враховувати їх у розробці законодавства чи реалізації політики у визначеній сфері [27, с. 256–260]. Отже, проведене дослідження підтверджує, що обов’язковими для імплементації є рекомендації та директиви ЄС, відтак документи «м’якої сили» мають враховуватися при нормотворчому та правозастосовному процесі.

Варто зазначити, що окремі положення, які стосуються забезпечення прав осіб з інвалідністю, містяться у чималій кількості нормативно-правових актів. Захист трудових прав, зокрема осіб з інвалідністю, закріплено в Директиві 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 р., що встановлює загальні рамки рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності. Крім того зазначена директива встановлює заборону на дискримінацію працівників з інвалідністю (ст. 1), а також встановлює зобов’язання щодо використання принципу розумного пристосування при облаштуванні робочого місця особи з інвалідністю (ст. 5) [9]. Що стосується захисту прав пасажирів з інвалідністю, то законодавство ЄС містить окремі регулювання щодо захисту пасажирів повітряного [19], водного [21], наземного [20], та залізничного [24] транспорту. У такий спосіб особливу увагу привертають нещодавно прийняті нормативно-правові акти галузевого характеру (у сфері захисту прав осіб з інвалідністю), імплементація яких ще відбувається у самому Європейському Союзі.

До прийнятих нормативно-правових актів галузевого характеру перш за все варто віднести Директиву 2019/882 від 17 квітня 2019 року про вимоги до доступності продуктів і послуг [23] та Директиву 2024/2841 від 23 жовтня 2024 року про створення Європейської картки інвалідності та Європейської паркувальної картки для осіб з інвалідністю [22].

Директива 2019/882 від 17 квітня 2019 року про вимоги до доступності продуктів і послуг – це нормативно-правовий акт, метою якого є гармонізація законодавства країн-членів ЄС у сфері доступності продуктів та послуг для осіб з інвалідністю. Характерно, що друга її назва – «Європейський акт про доступність». Дія відповідної директиви поширюється на певні товари, а саме: персональні комп’ютери, термінали самообслуговування, банкомати, споживче обладнання з інтерактивними обчислювальними можливостями, що використовується для електронних комунікаційних послуг. До послуг, на які поширюється дія вищезазначеної директиви, відносяться: електронні комунікаційні послуги, вебсайти, мобільні програми, послуги з доступу до аудіовізуальних медіасервісів. Загалом даний нормативно-правовий акт складається з 35 статей, об’єднаних у 11 глав, а також 6 додатків до директиви. Даний документ встановлює вимоги щодо доступності, тому містить технічні стандарти та специфікації, зокрема, встановлює зобов’язання країн-членів допускати на ринок лише ті продукти та послуги, які відповідають вимогам доступності. Варто зазначити, що документом встановлено зобов’язання для суб’єктів господарювання, що продають/виготовляють продукти чи надають послуги, а також вимоги щодо маркування продукції та норми ринкового нагляду. Дана директива є комплексною й охоплює різні сфери господарської та адміністративної діяльності, тому її імплементація повинна включати розроблення як законів, так і підзаконних нормативно-правових актів, а також внесення змін в чинні нормативно-правові акти. Що стосується термінів імплементації, то законодавство країн-членів мало б бути гармонізоване відповідно до директиви до 28 червня 2022 року, а набрати чинності до 28 червня 2025 року [23].

Наступним важливим документом у рамках цього дослідження є Директива 2024/2841 від 23 жовтня 2024 року про створення Європейської картки інвалідності та Європейської паркувальної картки для осіб з інвалідністю, яка встановлює загальні правила щодо видачі документа, що підтверджує статус особи з інвалідністю (Європейська картка інвалідності) [22]. Даний нормативно-правовий спрямований на уніфікацію вимог до документа, що підтверджує статус особи з інвалідністю і спрямований на те, щоб особи з інвалідністю могли повною мірою скористатись однією з 4 свобод ЄС, закріпленої у статті 46 Договору про функціонування Європейського Союзу, а саме свободи переміщення осіб всередині союзу [25]. Директива

спрямована на уніфікацію умов і засобів паркування для осіб з інвалідністю, а також на забезпечення доступу для осіб з інвалідністю до громадського транспорту та користування перевагами, що надаються у відповідній країні-члені ЄС. Тобто наведений нормативно-правовий акт спрямований на вироблення єдиних вимог до документа, який засвідчує статус людини, як особи з інвалідністю. Згідно із ним така людина може скористатись перевагами, можливостями цього документа у будь-якій країні-члені ЄС. Щодо термінів імплементації, то законодавство країн-членів має бути гармонізоване відповідно до директиви до 06 червня 2027 року, а набрати чинності до 06 червня 2028 року [22]. Імплементація цієї директиви буде особливо важливою для України, оскільки дозволить тут і зараз імплементувати законодавство ЄС. Відтак забезпечить особам з інвалідністю внаслідок війни розширені можливості мобільності, що допоможе їм реінтегруватись у суспільне життя.

Обидві директиви об'єднує те, що вони перебувають на стадії імплементації в самому Європейському Союзі, тому імплементуючи їх Україна може набути унікального досвіду саме гармонізації, а не адаптації свого законодавства із законодавством ЄС у цій сфері.

Окрім директив, на увагу заслуговує акт «м'якої сили» ЄС – Стратегія прав осіб з інвалідністю на 2021–2030 роки під назвою «Союз Рівності». Дана стратегія описує напрямки діяльності ЄС у сфері забезпечення прав осіб з інвалідністю. Зокрема, цією стратегією передбачено створення Європейської картки інвалідності до кінця 2023 року та оновлення стратегії із працевлаштування таких осіб [26].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження підтверджує, що імплементуючи законодавство Європейського Союзу наша держава може досягнути одразу двох важливих цілей: моральних та правових, що передбачає забезпечення прав осіб з інвалідністю, створення умов для їх інтеграції (зокрема реінтеграції осіб з інвалідністю внаслідок війни) та отримання членства в ЄС через процес наближення та гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу, а саме у галузі захисту прав осіб з інвалідністю. Варто додати, що важливим аспектом є те, що система права ЄС надає певну дискрецію країнам, які імплементують законодавство ЄС. Безсумнівно, що це є надзвичайно важливим для нашої держави, з урахуванням важливого досвіду та складних умов, які склались через військові дії. Дана дискреція надає можливість Україні імплементувати законодавство ЄС у сфері захисту прав осіб з інвалідністю відповідно до реальних викликів та потреб нашої країни. Тим більше, що за результатами цієї адаптації та імплементації Україна набуде унікальної експертизи з визначеного питання, якою зможе ділитись вже на наднаціональному рівні шляхом долучення до розробки законодавства ЄС як до початку вступу в даний союз, так і після нього.

Отже, у межах отриманих результатів цієї статті можна намітити перспективи подальшого студіювання в напрямі аналізу законодавства України на предмет необхідності внесення змін та доповнень для його наближення та гармонізації із законодавством ЄС.

Використана література:

1. Абросімов С. А. Поняття та зміст адаптації цивільного законодавства України до законодавства ЄС у сфері купівлі-продажу. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3–4. С. 222.
2. Володимир Зеленський підписав заявку на членство України у Європейському Союзі – Офіційне інтернет-представництво Президента України. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zayavku-na-chlenstvo-ukrayini-u-73249 (дата звернення: 10.01.2025).
3. Горінов П., Драпушко Р. Право на інклюзивну освіту для ветеранів російсько-української визвольної війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 18. Право*. 2024. № 42. С. 17–27. URL: https://doi.org/10.31392/npu-nc.series18.2024.42.03 (дата звернення: 15.01.2025).
4. Діти в умовах глобалізації так інформатизації суспільства (правовий аспект) : монографія / ред.: Б. І. Андрусишин, В. Ю. Стеценко. Київ : НПУ ім. М.П.Драгоман.,, 2021. 234 с.
5. Лукасевич-Крутник І. С. Теоретичні засади правового регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг у цивільному праві України: монографія. Тернопіль, 2019. 474 с.

6. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції : Указ Президента України від 20.04.2019 № 155/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155/2019#Text (дата звернення: 11.01.2025).
7. Посібник з перекладу актів права ЄС українською мовою. частина Б. : Посібник. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2024. 289 с.
8. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 : станом на 6 лют. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 12.01.2025).
9. Про встановлення загальних рамок для однакового ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності : Директива від 27.11.2000 № 2000/78. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-00#Text (дата звернення: 19.01.2025).
10. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV : станом на 4 листоп. 2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text (дата звернення: 18.01.2025).
11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12/conv#n82 (дата звернення: 14.01.2025).
12. Процес вступу до ЄС крок за кроком. *EU Neighbourseast*. URL: https://euneighbourseast.eu/uk/news/publications/proczes-vstupu-do-yes-krok-za-krokom/ (дата звернення: 15.01.2025).
13. Словник перемовин про вступ до ЄС – Європейська інтеграція – European integration portal. *European integration portal*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/slovnyk-peremovyn-pro-vstup-do-yes/ (дата звернення: 18.01.2025).
14. Соціально-правовий захист дітей в Україні : мононрафія / ред. Б. І. Андрусишин. Київ : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2017. 264 с.
15. Україна офіційно розпочала перемовини про вступ з ЄС – Новини – European integration portal. *European integration portal*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ofitsijno-rozpochala-peremovyny-pro-vstup-z-yes/ (дата звернення: 10.01.2025).
16. Хорольський Р. Чи можна усунути плутанину в євроінтеграційній термінології? *Центр «Нова Європа»*. URL: https://neweurope.org.ua/analytics/nablyzhennya-adaptatsiya-aproksymatsiya-garmonizatsiya-zakonodavstva-chy-mozhna-usunuty-plutanynu-v-yevrointegratsijnij-terminologiyi/ (дата звернення: 18.01.2025).
17. Accession criteria (Copenhagen criteria) – EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legissum:accession_criteria_copenhague (date of access: 11.01.2025).
18. Charter of Fundamental Rights of the European Union : of 06.12.2000 no. 2016/C 202/02 : as of 6 July 2016. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016P/TXT (date of access: 12.01.2025).
19. Concerning the rights of disabled persons and persons with reduced mobility when travelling by air : Regulation of 05.06.2006 no. 1107/2006. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006R1107 (date of access: 19.01.2025).
20. Concerning the rights of passengers in bus and coach transport and amending Regulation (EC) No 2006/2004 : Regulation of 16.02.2011 no. 181/2011. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32011R0181 (date of access: 19.01.2025).
21. Concerning the rights of passengers when travelling by sea and inland waterway and amending Regulation (EC) No 2006/2004 : Regulation of 24.11.2010 no. 1177/2010. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32010R1177 (date of access: 19.01.2025).
22. Establishing the European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities : Directive of 23.10.2024 no. 2024/2841. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024L2841 (date of access: 27.01.2025).
23. On the accessibility requirements for products and services : Directive of 17.04.2019 no. 2019/882. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L0882 (date of access: 22.01.2025).
24. On rail passengers’ rights and obligations (recast) : Regulation of 29.04.2021 no. 2021/782. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R0782 (date of access: 19.01.2025).

25. Treaty on the Functioning of the European Union : Treaty of 05.03.1957 : as of 1 September 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT (date of access: 06.02.2025).
26. Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030 : COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS of 03.03.2021.
27. Widdershoven R. Administrative Law of the European Union, its Member States and the United states / ed. by R. Seerden. 2nd ed. Cambridge-Portland-Anrwerpen : Interesentis Ltd, 2012. 393 p.

References:

1. Abrosimov S. A. (2020) Poniattia ta zmist adaptatsii tsyvilnoho zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva YeS u sferi kupivli-prodazhu. [The concept and content of the adaptation of Ukrainian civil legislation to EU legislation in the field of purchase and sale] Universytetski naukovi zapysky. № 3–4. S. 222. [in Ukrainian].
2. Volodymyr Zelenskyi pidpysav zaiavku na chlenstvo Ukrainy u Yevropeiskomu Soiuzi [Volodymyr Zelenskyy signed Ukraine's application for membership in the European Union] – Ofitsiine internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy. URL: https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zayavku-na-chlenstvo-ukrayini-u-73249 (data zvernennia: 10.01.2025) [in Ukrainian].
3. Horinov P., Drapushko R. (2024) Pravo na inkliuzyvnu osvitu dlia veteraniv rosiisko-ukrainskoi vyzvolnoi viiny [The right to inclusive education for veterans of the Russian-Ukrainian Liberation War]. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 18. Pravo. 2024. № 42. S. 17–27. URL: https://doi.org/10.31392/npu-nc.series18.2024.42.03 (data zvernennia: 15.01.2025) [in Ukrainian].
4. (2021) Dity v umovakh hlobalizatsii tak informatyzatsii suspilstva (pravovyi aspekt) : monohrafiia / red.: B. I. Andrusyshyn, V. Yu. Stetsenko. Kyiv [Children in the conditions of globalization and informatization of society (legal aspect): monograph] NPU im. M.P.Drahoman.,, 234 s [in Ukrainian].
5. Lukasevych-Krutnyk I. S. (2019) Teoretychni zasady pravovoho rehuliuvannia dohovirnykh vidnosyn z nadannia transportnykh posluh u tsyvilnomu pravi Ukrainy: monohrafiia. [Theoretical principles of legal regulation of contractual relations for the provision of transport services in the civil law of Ukraine: monograph] Ternopil, 474 s [in Ukrainian].
6. Pytannia yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehratsii : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.04.2019 № 155/2019. [Issues of European and Euro-Atlantic integration: Decree of the President of Ukraine dated 20.04.2019 No. 155/2019] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155/2019#Text (data zvernennia: 11.01.2025) [in Ukrainian].
7. (2024) Posibnyk z perekladu aktiv prava YeS ukrainskoiu movoiu. chastyna B. : Posibnyk [Manual for the translation of EU legal acts into Ukrainian. Part B.: Manual.] Kyiv : VPTs «Kyiv. un-t», 289 s [in Ukrainian].
8. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 № 64/2022 : stanom na 6 liut. 2025 r. [On the introduction of martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated 02/24/2022 No. 64/2022: as of Feb. 6, 2025.] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (data zvernennia: 12.01.2025) [in Ukrainian].
9. Pro vstanovlennia zahalnykh ramok dlia odnakovoho stavlennia u sferi zainiatosti ta profesiinoi diialnosti : Dyrektyva vid 27.11.2000 № 2000/78. [Establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation: Directive No. 2000/78 of 27.11.2000.] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-00#Text (data zvernennia: 19.01.2025) [in Ukrainian].
10. Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1629-IV : stanom na 4 lystop. 2018 r. [On the National Program for Adapting the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union: Law of Ukraine dated 18.03.2004 No. 1629-IV: as of November 4, 2018.] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text (data zvernennia: 18.01.2025) [in Ukrainian].
11. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu : Zakon Ukrainy vid 22.10.1993 № 3551-XII : stanom na 1 sich. 2025 r. [On the status of war veterans, guarantees of their social protection: Law of Ukraine dated 22.10.1993 No. 3551-XII: as of Jan. 1, 2025.] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12/conv#n82 (data zvernennia: 14.01.2025) [in Ukrainian].

12. Protses vstupu do YeS krok za krokom. EU Neighbourseast. [The process of joining the EU step by step. EU Neighbourseast.] URL: https://euneighbourseast.eu/uk/news/publications/proczes-vstupu-do-yes-krok-za-krokom/ (data zvernennia: 15.01.2025) [in Ukrainian].
13. Slovnyk peremovyn pro vstup do YeS – Yevropeiska intehratsiia – European integration portal. European integration portal. [EU accession negotiations glossary – European integration – European integration portal.] URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/slovnyk-peremovyn-pro-vstup-do-yes/ (data zvernennia: 18.01.2025) [in Ukrainian].
14. (2017) Sotsialno-pravovyi zakhyst ditei v Ukraini : mononrafiia / red. B. I. Andrusyshyn. Kyiv [Social and legal protection of children in Ukraine: monograph] NPU im. M.P.Drahomanova, 264 s [in Ukrainian].
15. Ukraina ofitsiino rozpochala peremovyny pro vstup z YeS – Novyny – European integration portal. European integration portal. [Ukraine officially launched accession negotiations with the EU – News – European integration portal.] URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ofitsijno-rozpochala-peremovyny-pro-vstup-z-yes/ (data zvernennia: 10.01.2025) [in Ukrainian].
16. Khorolskyi R. Chy mozhna usunuty plutanynu v yevrointehratsiinii terminolohii? [Can the confusion in European integration terminology be eliminated?] Tsentr «Nova Yevropa». URL: https://neweurope.org.ua/analytics/nablyzhennya-adaptatsiya-aproksymatsiya-garmonizatsiya-zakonodavstva-chy-mozhna-usunuty-plutanynu-v-yevrointegratsijnij-terminologiyi/ (data zvernennia: 18.01.2025) [in Ukrainian].
17. Accession criteria (Copenhagen criteria) – EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legissum:accession_criteria_copenhague (date of access: 11.01.2025)
18. Charter of Fundamental Rights of the European Union : of 06.12.2000 no. 2016/C 202/02 : as of 6 July 2016. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016P/TXT (date of access: 12.01.2025)
19. Concerning the rights of disabled persons and persons with reduced mobility when travelling by air : Regulation of 05.06.2006 no. 1107/2006. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006R1107 (date of access: 19.01.2025)
20. Concerning the rights of passengers in bus and coach transport and amending Regulation (EC) No 2006/2004 : Regulation of 16.02.2011 no. 181/2011. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32011R0181 (date of access: 19.01.2025)
21. Concerning the rights of passengers when travelling by sea and inland waterway and amending Regulation (EC) No 2006/2004 : Regulation of 24.11.2010 no. 1177/2010. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32010R1177 (date of access: 19.01.2025)
22. Establishing the European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities : Directive of 23.10.2024 no. 2024/2841. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024L2841 (date of access: 27.01.2025)
23. On the accessibility requirements for products and services : Directive of 17.04.2019 no. 2019/882. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L0882 (date of access: 22.01.2025)
24. On rail passengers’ rights and obligations (recast) : Regulation of 29.04.2021 no. 2021/782. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R0782 (date of access: 19.01.2025)
25. Treaty on the Functioning of the European Union : Treaty of 05.03.1957 : as of 1 September 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT (date of access: 06.02.2025)
26. Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030 : COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS of 03.03.2021
27. Widdershoven R. Administrative Law of the European Union, its Member States and the United states / ed. by R. Seerden. 2nd ed. Cambridge-Portland-Anrwerpen : Interesentis Ltd, 2012. 393 p

Stan M. Harmonization of Ukrainian legislation with the legislation of the European Union in the field of protection the rights of persons with disabilities

The article analyzes the issue of harmonization of Ukrainian legislation with the legislation of the European Union in the field of ensuring the rights of persons with disabilities. It is established that the harmonization of Ukrainian national legislation with EU legislation is one of the main conditions for achieving the strategic goal of Ukraine – accession to the European Union (compliance with the "Copenhagen Criteria") and ensuring the rights of persons with disabilities, in particular persons with disabilities as a result of war for their reintegration and inclusion in full-fledged social life. The author reveals the issue of the correct use of the terms "adaptation", "harmonization", "approximation" and "harmonization". It is defined that adaptation and approximation are components of the processes of approximation and harmonization. The hierarchy of EU legislation is analyzed, which consists of primary law (fundamental regulatory legal acts of the Union) and secondary law, as well as legal instruments of "soft power", which, in particular, includes Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030, named Union of Equality. The types of regulatory legal acts (regulations, directives, decisions) whose norms are subject to implementation are determined, as well as the limits and methods of implementation of each of these types of documents, in particular the discretion of countries in the implementation of directives. Finally, the regulatory legal acts that form the basis of EU legislation in the field of protecting the rights of persons with disabilities are analyzed. They include Directive 2019/882 of April 17, 2019 on the accessibility requirements for products and services and Directive 2024/2841 of October 23, 2024 on the creation of a European Disability Card and a European Parking Card for persons with disabilities. Conclusions are drawn by author is based on the results of the study and a direction for further research is proposed on the issues of analyzing the legislation of Ukraine for the need to make amendments and additions to harmonize it with EU legislation.

Key words: *persons with disabilities, harmonization, approximation, European Union, Copenhagen criteria, right, morality, European integration, persons with disabilities as a result of war.*